

דפים קיח – קיט

- א. מהם השיעורים המנימליים של דבר, להיות לו 'יד' ו'שומר'?
- ב. האם יש תורת יד ושומר ל'תרמיל' או לקלח של פולין ושל שאר קטניות?
- ג. האם קליפות הבצל מצטרפות להשלמת שיעור טומאה?
- ד. שומר על גבי שומר – מה דינו?
- ה. שומר-אוכל שחלקו – האם מצטרפים החלקים עם האוכלים לכביצה?
- ו. נימה שמאחורי הברש – האם יש לה תורת 'יד' או 'שומר'? ומה דין הזקן שבראש השבולת ('מלאי')?
- א. רב אמר: אין יד לפחות מכזית ואין שומר לפחות מכפול, (לא להצטרף ולא להכניס טומאה או להוציא. רש"י). ר' יוחנן אמר: יש יד לפחות מכזית (אך לא לפחות מכפול. רש"י, תוס', רשב"א. ולדעת הרמב"ן יש יד לר' יוחנן אפילו לפחות מכפול), ויש שומר לפחות מכפול. (וכן הלכה. רמב"ם – טו"א ה, ג).
- מבואר בגמרא שכבר נחלקו תנאים בדבר, ויש אפשרות לומר שלדעת יהודה בן נקוסא, וכן לדעת ר' יהודה, אין שומר לפחות מכזית. (וכן סובר ר' ישמעאל אליבא דבר פדא, לפרש"י ותוס' להלן קכד:).
- לא נחלקו רב ור' יוחנן אלא בדבר שאינו שלם, כגון בשר וכדו', אבל בריה שלמה – יש 'שומר' אפילו לדבר קטן, כגון חטה בקליפתה. (וה"ה ל'יד'. מאירי).
- (א. לענין טומאת נבלה, אפילו 'שומר' שיעורו כ'יד', שהרי אין לשומר דנבלה אלא תורת יד. כן צדד התורא"ש להלן קכד: וכן משמע ממה שאמרו לעיל שומר דנבלה לא צטרף קרא אלא מלתא דאתא בק"ו. ואילו היה שיעורו כשומר, הלא דיו לבא מן הדין להיות כנידון, ודאי צטרף קרא לשיעור מועט – ומ' שגם לפי האמת דינו כיד בלבד.
- ב. ע' בחזו"א (ריד. ע"ש) שלפי מסקנת הסוגיא אין הכרח לסברת 'בריה שאני').
- ב. 'תרמיל' (הוא ה'שרביט' לפרש"י) של הקטניות, אפילו יש בו רק גרגר אחד, הרי הוא 'שומר' (שמונע עירוב הפסולת בגרגרים), אבל של פול – ר' אלעזר בן עזריה מטהר, לפי שאין צורך בו, (שהוא גדול, ונוח לבררו ללא השרביט). כן סברנו לפרש בתחילה.
- רב אחא בר יעקב פרש, שהמדובר על הקלח, ומשום יד לאחיות הגרגרים, ובשל פול אין צורך בתפישת הקלח, מפני גדלו, ולכך אינו מהוה 'יד'. (ולפי האמת אפשר לפרש כפירוש שסברנו בתחילה, שהרי בריה שאני. ועכ"פ ודאי אין הכרח שנחלקו הפירושים לדינא.
- השרביט אינו נחשב 'יד' לשרביט אחר. עפ"י חזו"א עוקצין א, ט).
- ג. ר' יהודה אומר: שלש קליפות בבצל; הפנימית – נידונית כחלק מן הבצל ומצטרפת עמו אפילו אינה שלמה. האמצעית – כשהיא שלמה, מהוה 'שומר' ומצטרפת. קדורה – אינה מצטרפת. החיצונה – בין כך ובין כך אינה מצטרפת. (כיון שהיא שומר ע"ג שומר).
- (בפירוש המשנה (עוקצין ב, ד) כתב הרמב"ם שאין הלכה כר' יהודה, אבל בחיבורו (ה, יא) פסק כן, כי שתמא דגמרא כאן משמע שכך נוקטים, ואף נראה מן הסוגיא שחכמים אינם חולקים בדבר, כי אם חולקים, לא היו מקשים בפשיטות מר' יהודה. עפ"י כס"מ; חזו"א עוקצין ב, י; דמשק אליעזר).
- ד. שומר ע"ג שומר אינו חשוב 'שומר', (ואינו מצטרף, וה"ה שאינו מכניס ומוציא, כאשר אינו משמש כיד. כ"ג לכאורה).

- ה. נסתפק ר' אושעיא בשומר אוכל שחלקו – האם מצטרפים שני השומרים עם האכלין, כיון שכל שומר מגן על האוכל שעמו, או שמא אין כאן צירוף כי כל אחד אינו מגן על חברו.
- א. לדעת רש"י מדובר אפילו נחלק לגמרי, ואפילו בשני דברים החלוקים מעיקרם, כגון שני בצלים קטנים בקליפתם, שעם שומריהם הם כביצה. אבל התוס' כתבו שאין מצטרפים לשיעור כביצה אלא באוכלין מחוברים, לכן פרשו שמדובר שהשומרים נחלקו זה מזה אבל עדיין האוכלים מחוברים, כגון עור עם בשר ונחלק העור ולא הופרד הבשר.
- ב. הרמב"ם פסק שאין מצטרפים. (בחזו"א (עוקצין א,ה) כתב שצריך טעם למה פסק הרמב"ם לקולא. וע' בשלמי שמעון שפרש היות ולהרמב"ם אין הספק כאן אלא בדין דרבנן, כי מדאורייתא אוכל מקבל טומאה במשהו, וכן אין אוכל מטמא אוכל מהתורה. וע"ע דמשק אליעזר).
- ג. מסתבר שלענין צירוף שומר שחלקו, אפילו בריה שלמה אינה מצטרפת. תורא"ש. וכ"נ כוונת רש"י.
- ד. לפי פירוש הר"ן בחידושו יוצא, שדבר שהיה שומר וחלקו – ודאי מצטרף, (ולכן חטים של שדרה אחת, אפילו עתה הם מפורדים – קליפותיהם מצטרפות לכביצה), והספק שבגמרא אינו אלא בשהיה חלוק מעיקרא, כגון שני אגוזים או בצלים קטנים.
- ה. נראה, שאם יש בכל האוכלין כביצה בלעדי השומרים, אף שאין האוכלים נוגעים זה בזה אלא השומרים לבדם נוגעים זב"ז – יש כאן צירוף.
- ועוד נראה, שאם יש כביצה באוכל אחד עם שומר שלו, כל האוכלים המחברים בו על ידי שומריהם נחשבים כמחברים אל האוכל, הגם שאין נגיעתם אלא ע"י השומרים. עפ"י חזו"א – יו"ד ריד).

- ו. ריש לקיש אמר: נימה אינה 'יד', וריו"ח אמר: אפילו נימה נחשבת 'יד'. ואמרו, שמודה ריש לקיש שנימה שכנגד הבשר מהוה 'שומר', משום שהיא מחלחלת ונוקבת בעור, (הלכך אינה 'שומר ע"ג שומר'), ומחלוקתם בנימה שאינה כנגד הבשר – שמצד 'שומר' אין לדון בה, אלא מצד 'יד'. עוד אמרו ('איבעית אימא'), שאף ר"ל מודה בנימה שבין כמה נימים, שהיא 'יד', כיון שאפשר לתפוש הבשר ע"י קבוצת הנימים. לפי לשון אחרת (כפרש"י), מחלוקתם בנימים הרבה, שלריש לקיש הנימה שבין הנימים אינה 'יד', ואם נגע בה טומאה – לא נטמאת, ולריו"ח הרי זו 'יד'.
- יש ששנו את מחלוקתם לענין 'שומר' ולא לענין 'יד' – האם נימה נחשבת שומר לבשר (כיון שמנקבת העור, כאמור), אם לאו. אבל משום 'יד', אין נימה בודדת חשובה כלום. ואולם נימה שבין הנימים מהוה 'יד' לכולי עלמא.
- זקן השבולת, כל 'שערה' (זיף ארוך שבראש הגרגר) לבדה אינה כלום, שכשתופשים בה היא נפסקת, אבל כאשר יש שם הרבה – נידונים כולם כ'יד'.

דף קב

- קפז. א. מה דינם של הדברים דלהלן לענין טומאת אוכלין:
שומן הבשר; ליחה היוצאת ממנו; ציר שע"ג הירק; דק שבבשר השוקע בשולי הקדרה; תבלין.
- ב. מאכלות אסורים שהמחום וגמעם – מה דינם? ומה הדין במצת מצוה שהמחה וגמעיה?
ג. מה דינם של משקים היוצאים מן הפירות – לענין איסורי אכילה והנאה?